

»Risse als Weltpur«
Die ästhetische Verarbeitung von
Globalisierung im Werk von Botho Strauß

Sascha Prostka
Institutionen för språk och litteraturer

Akademisk avhandling för avläggande av filosofie doktorsexamen i tyska vid Göteborgs universitet, som med tillstånd av humanistiska fakultetens dekanus, kommer att offentligens försvaras tisdagen den 19 december 2017, kl. 10.15 i Lilla hörsalen, Humanisten, Renströmsgatan 6, Göteborg.

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Doktorsavhandling vid Göteborgs universitet, Sverige, 19 december 2017

Titel: »Risse als Weltspur« Die ästhetische Verarbeitung von Globalisierung im Werk von Botho Strauß

Författare: Sascha Prostka

Språk: Tyska

Institution: Institutionen för språk och litteraturer, Göteborgs universitet, Box 200, SE-405 30 Göteborg

Denna avhandling undersöker och kartlägger hur globaliseringen bearbetas litterärt-estetiskt hos den tyskspråkiga författaren Botho Strauß (född 1944). Resultaten visar hur globaliseringen används, speglas och diskuteras i författarens texter sedan 1960-talet. Det globaliseringskonceptet och den förståelse av globalisering som utgör grunden för analyserna i avhandlingen kan bidra till en specifik förståelse av frågor och svar kring gränser, nation, hemtrakt, biografi, identitet, samhälle och kommunikation. Med bakgrund i bland annat Anthony Giddens och Ulrich Becks globaliseringsteorier och Niklas Luhmanns systemteori genomförs sex textnära detalj- och överblicksanalyser som bekräftar att globaliseringsdiskursen utgör en central kategori i författarskapet.

I avhandlingen tolkas Strauß litterära behandling av de kulturella och politiska förändringsprocesserna i det västtyska samhället under 1970- och 1980-talen liksom de sociala och politiska förändringarna efter Berlinmurens fall fram till idag som en position mot den snabbt framskridande globaliseringen. Analyserna visar dels att Strauß började skriva om globaliseringsprocesser redan innan de blev till ett alltmer vanligt motiv i samtidslitteraturen, dels att globaliseringens mekanismer och utveckling ingår i hans texter som en diskursiv globaliserings skepsis. Denna påverkar figur- och berättarkonceptionen på ett avgörande sätt, underbygger de kommunikativa teorierna och bildar grund för de litterära och essäistiska reflexionerna om jaget eller världen. I avhandlingen visas också hur Strauß arbetar med genre-hybriditet, intertextualitet och fragmentariska berättelser och hur dessa sätt att arbeta bryter med etablerade gränser och skapar nya sammanhang av mening. Strauß globaliseringsdiskurs underbyggs särskilt av en konstant reflexion över skrift, språk, överinformation, känslor av främlingskap och isolation som negativa följder av globaliseringen. Hos Strauß leder samhällsförändringarna, för att nämna ett exempel, till känslan av att vara inspärrad i det egna psyket eller medvetandet.

Avhandlingen föreslår ett nytt sätt att läsa stora delar av författarskapet, då globaliseringen hittills inte har behandlats i forskningen om Strauß, trots att han behandlar den på många ställen i sina texter. »Risse als Weltspur« fogar nya aspekter till Strauß-forskningen genom att bidra med en uttömmande undersökning av globaliseringen och dess effekter.

Nyckelord: Botho Strauß, tyskspråkig samtidslitteratur, globalisering, systemteori, litterär analys, essä, prosa, drama, Tyskland